

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Heidi Bergestuen

Bacheloroppgave

Små barns forhandlinger gjennom lek i barnehagen

Young children's negotiations through play in kindergarten

3 BLUS

Vår 2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Norsk sammendrag

Tittel: Små barns forhandlinger gjennom lek i barnehagen	
Forfatter: Heidi Bergestuen	
År: 2017	Sider: 31
Emneord: Forhandlinger, lek, innenfor, utenfor, vennskap.	
Sammendrag: <p>Denne bacheloroppgaven handler om hvordan barnehagepersonalet kan forholde seg til de yngste barnas forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken. Jeg har valgt å begrense aldersgruppen til 2-3 åringer. Når skal personalet gripe inn og hvis de først velger å gripe inn – hva skal de gjøre? I tillegg ønsker jeg også å forske på hvordan personalet kan stimulere 2-3åringenes forhandlingskompetanse for å gjøre barna til gode forhandlere.</p> <p>For å undersøke hva personalet i en barnehage gjør i slike situasjoner har jeg dratt ut i barnehagefeltet for å gjøre et observasjonsarbeid. Datamaterialet er bearbeidet og fremstilles som praksisfortellinger.</p> <p>Disse praksisfortellingene blir senere analysert og drøftet i lys av valgt teorigrunnlag. Observasjonene mine viste at de voksne hadde en tendens til å gripe inn tidlig i barns forhandlinger når et barn ikke fikk være med i leken og tok parti med barnet som ble utestengt.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Young children's negotiations through play in kindergarten	
Author: Heidi Bergestuen	
Year: 2017	Pages: 31
Keywords: Negotiations, play, included, excluded, friendship	
Summary: <p>This bachelor thesis focuses on how the kindergarten staff can relate to young children's negotiations about who's included and excluded in children's play. I have chosen to focus on 2-3-year-old children. When should the staff intervene? If the staff choose to intervene – what should they do? Additionally, I want to research how the staff can stimulate the children's negotiation skills to make them negotiate in a good way.</p> <p>I have been visiting a kindergarten to observe what the staff do in this kind of situations. The data collections from my observations are processed and transcribed into short stories (in Norwegian called "praksisfortellinger"). The stories are analyzed and will be discussed together with my chosen theory foundation.</p> <p>My observations showed a staff who tended to intervene early in young children's negotiations. The staff also tried to help excluded childs into the game.</p>	

Forord

Denne bacheloroppgaven har blitt skrevet i forbindelse med avsluttende semester i barnehagelærerutdanningen våren 2017. Det har vært en spennende og lærerik prosess hvor jeg har fått lov til å fordype meg i et egenvalgt tema som jeg selv er veldig engasjert i.

Jeg vil takke min samarbeidsbarnehage som lot meg få lov til å observere deres hverdag. Det å bli observert kan være både vanskelig og skummelt, men dere tok utfordringen på strak arm. Uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt til. Dere er gull verdt!

Jeg vil også takke min veileder Kristin Elisabeth Søby for gode råd og støtte gjennom prosessen. Takk for samarbeidet og alt arbeidet du har lagt ned for å gjøre oppgaven så god som mulig. Det setter jeg stor pris på!

Tilslutt vil jeg takke familie, venner og alle som har støttet meg gjennom denne skriveprosessen. Takk for all tålmodighet og forståelse for at jeg i så stor grad har fått lov til å prioritere meg selv i denne perioden av livet.

Tusen takk alle sammen!

Hov 14.04.2017

Heidi Bergestuen

Innholdsfortegnelse

NORSK SAMMENDRAG	1
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	2
FORORD	3
INNHOLDSFORTEGNELSE	4
1. INNLEDNING	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
1.2 Problemstilling og avgrensning	7
1.3 Oppgavens oppbygning	8
2. TEORI	9
2.1 Forhandlinger	9
2.1.1 Forhandlingsstrategier	9
2.2 Relasjoner mellom barn	10
2.2.1 Vi-fellesskap	11
2.2.2 Vennskap.....	11
2.3 Leken	11
2.3.1 Å komme inn i leken	12
2.3.2 Å beskytte leken.....	12
2.4 Oppsummering av teoridelen	13
3. METODE	15
3.1 Begrunnelse for valg av metode	15
3.1.1 Observasjon.....	15

3.2 Gjennomføring av observasjonene	17
3.2.2 Metodekritikk	17
3.4 Bearbeidelse av observasjonene	18
4. PRESENTASJON AV DATAMATERIALE	19
4.1 Praksisfortelling 1: Du får ikke være med!	19
4.2 Praksisfortelling 2: Vennskap på bekostning av andre barn	20
5. DRØFTING	22
5.1 Når skal de voksne gripe inn?	22
5.2 Innenfor eller utenfor i leken?	23
5.3 Stimulere 2-3 åringers forhandlingskompetanse	25
6. AVSLUTNING	27
LITTERATURLISTE	28
VEDLEGG 1	30
Du får ikke være med!	30
VEDLEGG 2	31
Vennskap på bekostning av andre barn	31

---

1. Innledning

I dette kapittelet skal jeg presentere mitt valg av tema og bakgrunnen for dette valget. Videre skal jeg legge frem problemstillingen min for oppgaven og avgrense temaet. Jeg har også valgt å skrive litt om den førforståelsen jeg hadde før jeg la ut på denne oppdagelsesreisen gjennom faglitteraturen og møtet med praksisfeltet.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I løpet av min tid som tilkallingsvikar i barnehage ville jeg sagt at det å forholde meg til konflikter har vært noe av det mest utfordrende. Jeg husker episoder på småbarnsavdelingen hvor to eller flere barn holdt på med sin lek. Det fungerte som regel fint helt til et annet barn ønsket å være med. Ofte endte det opp med tårer og frustrasjon de gangene et barn utenfra ble avvist. Jeg husker hvor hjelpeløs jeg følte meg da det utestenge barnet ikke fikk være med. Det var vondt å se at et barn ikke fikk være med og jeg tok derfor alltid parti med det utestengte barnet. Dersom jeg ikke klarte å hjelpe barnet, følte jeg meg enda mer hjelpeløs. Dette er tanker og opplevelser jeg satt inne med før jeg begynte på barnehagelærerstudiet. Olav Dalland (2012) skriver: «vi har alltid våre fordommer eller vår førforståelse med oss inn i en undersøkelse» (s. 117). Det jeg har beskrevet over var dermed min førforståelse av situasjoner hvor jeg måtte forholde meg til hvem som var innenfor og utenfor i leken.

Margareta Öhman (2012) har skrevet et avsnitt i boken «det viktigste er å få leke» som handler om å beskytte leken (s 101-105). Dette avsnittet ga meg en helt ny forståelse av tematikken rundt det at et barn ikke får være med i leken. Jeg har latt meg inspirere av Öhman da jeg valgte tema for denne bacheloroppgaven og ønsket å forske mer på balansegangen mellom det å være innenfor og utenfor i leken.

Jeg lot meg også inspirere av Torgeir Alvestad (2012) da jeg valgte tema for denne bacheloroppgaven. Han har et eget kapittel han kaller «De yngste barnehagebarnas forhandlinger om relasjoner» og skriver bl.a. om forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken (s. 61). Alvestad har forsket på ulike strategier barn kan benytte seg av for å komme inn i en pågående lek og strategier som kan bli benyttet når barna ønsker å beskytte leken. Dette var et tema som engasjerte meg og jeg ønsket å forske videre på dette.

1.2 Problemstilling og avgrensning

For å avgrense temaet mitt har jeg valgt denne problemstillingen:

Hvordan kan barnehagepersonalet forholde seg til og stimulere 2-3-åringers forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken?

I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2011) står det under avsnittet om lek skrevet: «I samhandling med hverandre legges grunnlaget for læring og sosial kompetanse. På den andre siden kan makt og utestenging i leken hindre vennskap og gode relasjoner» (Kunnskapdepartementet, s. 32). Rammeplanen viser her hvordan leken kan komme til uttrykk i flere perspektiver. Jeg ønsker å forske videre på ulike måter å forstå leken på og har begrenset meg til å fokusere på forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken.

Jeg har valgt å avgrense temaet ut fra å fokusere på voksenrollen fordi jeg ønsker å forbedre mine egne evner til å forholde meg til hvem som er innenfor og utenfor i leken. En annen side ved temaet jeg ønsker å undersøke er hvordan voksne kan stimulere barna til å bli flinkere til å forhandle med hverandre. Jeg ønsker å finne ut hvordan de voksne kan øke barnas forhandlingskompetanse slik at de kan lære seg å forhandle uten hjelp fra de voksne.

I denne oppgaven har jeg avgrenset begrepet småbarna til barn i alderen 2-3 år fordi barnegruppen jeg har valgt å forske på befinner seg i denne alderen. Jeg har tidligere studert fordypningen «de yngste barna» og ønsker å bygge videre på min kompetanse fra studiet. Gunvor Løkken (2004) bruker ordet toddler om 1-2-åringene. Uttrykket kan oversettes til «den som stabber og går» (s. 16). Typiske kjennetegn for barn i denne alderen er at de uttrykker seg kroppslig og bruker non-verbal kommunikasjon i form av bl.a. kroppsspråk, mimikk og lyder. Merleau-Ponty kaller dette pre-refleksivt cogito som kan oversettes med «før-tenkende tanke» (referert i Løkken, 1996, s. 19). Løkken skriver at et kjennetegn for 2-åringene er at «verbalspråket gjør seg mer og mer gjeldende sammen med kroppsutfoldelsen» (Løkken, 1996, s. 17). Her ser vi 2-åringene gradvis utvikler verbalspråket samtidig som det kroppslige er i fokus. Berg og Kippe (2006) forklarer at barnet i sitt tredje leveår videreutvikler sin evne til verbal kommunikasjon og sosiale kompetanse (s. 69). Dette er likevel ingen slavisk oppskrift på hvordan de yngste barna utvikler seg og det kan være store individuelle forskjeller innenfor aldersgruppene.

1.3 Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 har jeg valgt ut teorier og fagstoff som jeg mener er relevant for min problemstilling og valg av tema. Kapittel 3 handler om metodene jeg har valgt for å nærme meg praksisfeltet, hvordan jeg har gjennomført undersøkelsene og bearbeidet det datamaterialet jeg har funnet om temaet. Videre har jeg skrevet litt om resultatene jeg har funnet og analysert datamaterialene i lys av teorigrunnlaget mitt i kapittel 4. Kapittel 5 er et drøftkapittel hvor jeg har drøftet mine datamaterialer i lys av teorigrunnlag opp mot problemstillingen min. Det siste kapittelet er en avslutning av bacheloroppgaven.

---

2. Teori

I dette kapittelet skal jeg vise til ulike teoretiske perspektiver som jeg mener er relevante for min problemstilling om hvordan barnehagepersonalet kan forholde seg til og stimulere 2-3 åringers forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken.

2.1 Forhandlinger

«Å forhandle er å finne en balanse mellom egne ønsker og hensynet til andres ønsker» (Alvestad, 2015, s. 90). Forhandlinger handler både om å hevde sine egne meninger og samtidig være åpen for innspill fra andre. Når det skal forhandles om noe er det viktig å finne denne balansegangen for å unngå at den ene overkjører den andre. Pape (2000) skriver at barn som dominerer mye i en lek må lære seg til at de også må la andre komme med innspill og bestemme i leken (s. 148). Dersom partene i forhandlingen kun er opptatt av seg selv vil forhandlingen være preget av et maktspill fremfor likeverdig samspill og vil mest sannsynlig ikke bli vellykket. Det kan også være en fare for at andre barn ikke vil leke med dem fordi de alltid skal bestemme. Selve målet med forhandlingene er ofte å komme til enighet, men de kan også ende i uenighet eller gå i oppløsning ved at noen trekker seg unna.

«Forhandlingsevnen øker også barnets sosiale evner og deres kommunikative ferdigheter (Jorup & Preisler, referert i Öhman, 2012, s. 140). Ifølge Jorup og Preisler vil altså en god forhandlingsevne være til fordel for barnet med tanke på det sosiale aspektet ved livet. Alvestad (2010) mener at gjennom å forhandle med andre får barna erfaringer som bygger opp deres forhandlingskompetanse (s. 28). Ut i fra dette perspektivet kan det da bety at de voksne bør være litt forsiktige med å gripe inn i barnas forhandlinger. Ved at en voksen ordner opp i barnas forhandlinger om hvem som er innenfor eller utenfor i leken, kan barna miste gode erfaringer ved at de ikke får prøvd ut sine egne forhandlingsevner og strategier når de prøver å komme inn i en lek. I neste delkapittel går jeg nærmere inn på ulike strategier barn kan bruke når det forhandles om hvem som er innenfor og utenfor i leken.

2.1.1 Forhandlingsstrategier

Det finnes flere ulike strategier som kan benyttes når det forhandles om hvem som er innenfor og utenfor i leken. En strategi kan sammenlignes med en plan eller en taktikk for å nå et mål.

Strategier kan være både verbale i form av språk eller non-verbale i form av kroppsspråk, lyder, ansiktsuttrykk o.l. Løkken (1996) mener som nevnt tidligere at 2-åringene uttrykker seg gjennom kroppsutfoldelsen samtidig som det verbale kommer gradvis (s. 17). Derfor kan det være naturlig at 2-åringene bruker non-verbale strategier i større grad enn 3-åringene. De voksne må dermed kunne forholde seg til både verbale, men også non-verbale strategier i barns forhandlinger om å være innenfor eller utenfor i leken.

En nonverbal strategi som kan være hensiktsmessig å bruke når et barn ønsker å komme inn i en lek er observerende strategi. Den går ut på å observere hendelser for å skaffe seg informasjon om situasjonen (Alvestad, 2010, s. 101). Dersom barnet har observert at leken handler om rollene mor og barn, kan barnet som står utenfor foreslå seg selv i rollen som far. Da bruker barnet det Liv Vedeler kaller strategi med problemløsende karakter (referert i Alvestad, 2010, s. 38). Barnet tilfører leken noe nytt som kan gjøre det mer spennende for barna som startet leken. På den andre siden er det ikke sikkert at de to jentene ønsker at det skal være noen far med i leken eller noen andre roller i det hele tatt. Da kan det være at barnet velger det Vedeler kaller en strategi med emosjonelt karaktertrekk (referert i Alvestad, 2010, s. 38). Ofte kommer den emosjonelle strategien til uttrykk gjennom gråt. Dersom et barn stadig benytter seg av emosjonell strategi, kan den voksne stimulere barnet til å fokusere mer på å bruke strategier av problemløsende trekk ved å foreslå andre ting som kan tilføre leken noe nytt og spennende.

En annen strategi Alvestad skriver om er pragmatisk strategi som har til hensikt å finne den beste praktiske løsningen mot målet (2010, s.89). Dersom leken handler om å lage mat, kan det være en pragmatisk strategi av barnet å bringe inn utstyr barna kan lage mat med for å få en invitasjon inn i leken.

2.2 Relasjoner mellom barn

En relasjon mellom barn kan ses på som det forholdet to eller flere barn har seg imellom. I dette avsnittet har jeg valgt å skrive om to typer relasjoner mellom barn som kan ha betydning for forhandlinger om hvem som er innenfor eller utenfor i leken.

2.2.1 Vi-fellesskap

«Vi-fellesskap innebærer en nær relasjon med en mening som kan uttrykkes som at «vi er sammen» og «vi er venner». Imidlertid er en slik mening foreløpig – den er situasjonsavhengig og kan skifte» (Nilsen, 2015, s. 61). Vi-fellesskap er relasjoner som er foreløpige og kan brytes opp når som helst. Barna har et tilfeldig øyeblikk i løpet av dagen hvor de er sammen akkurat der og da. Setningen «vi er venner» kan minne om det Øksnes og Greve kaller *vennskap i øyeblikket* (Øksnes & Greve, 2015, s.17). Barna oppfatter seg selv som venner akkurat der og da selv om de ikke vanligvis pleier å leke sammen. På grunn av at slike vi-fellesskap lett kan brytes opp kan det logisk sett være en større sjanse for at et barn utenfor kan lykkes med å komme inn i dette fellesskapet enn om relasjonen hadde vært preget av et sterkt vennskap. I neste avsnitt skal jeg se på hva som kan kjennetegne slike vennskap.

2.2.2 Vennskap

«Barns vennskap kjennetegnes av emosjonell nærhet, oppmerksomhet mot rettferdige løsninger ved konflikter, gjensidighet og deling med hverandre» (Lamer, 2014, s. 12). Ifølge Lamer kan vi se at vennskap er noe som ligger dypere enn begrepet vi-fellesskap hvor relasjonene kan være mer tilfeldige. Anne Greve forklarer at et vennskap er valgfritt og at barn ikke er likegyldige til hvem de har et vennskap med. (2009, s. 29-30). Voksne kan dermed ikke tvinge barn til å være venner fordi vennskap er noe som må være selvvalgt fra barnas side.

Whaley & Rubenstein har i sin forskning kommet fram til 5 dimensjoner ved vennskap: Hjelp, Intimitet, Lojalitet, Deling og likhet (referert i Greve, 2009, s. 48-49). Begrepet intimitet er relevant i forhold til min bacheloroppgave fordi det handler blant annet om at venner kan ha et ønske om at det bare skal være de som leker sammen og at ingen andre får være med. Vennskapet kan på denne måten bli bekreftet samtidig som det kan stenge andre barn utenfor.

2.3 Leken

I dette delkapittelet skal jeg skrive litt om hvordan man kan forstå balansegangen mellom å være innenfor eller utenfor i leken på forskjellige måter ut ifra ulike perspektiver.

2.3.1 Å komme inn i leken

Barnehagepersonalet vil ifølge Johansson ofte være støttende når det gjelder å følge opp barns rett til å delta i lek (2013, s. 177). Dette kan ses i tråd med en holdning og råd om at «alle skal få være med i leken» (Engdahl, 2015, s. 144). En slik holdning er preget av en tanke om å skape et miljø hvor alle barn leker fint sammen og at det ikke er greit at noen holdes utenfor i lek. Johansson mener en slik tankegang står sterkt i barnehagen (2013, s. 176).

Når barn ønsker å komme inn i en lek som allerede er etablert kan de benytte seg av ulike adgangsstrategier. Ytterhus (2012) viser til to ulike strategier hun mener barna kan velge mellom: å-stå-på-siden-strategien eller komme-med-innspill-strategien (s. 38-40). Å-stå-på-siden-strategien kan ligne på det Alvestad (2010, s.101) kaller observerende strategi og handler om at barnet står på sidelinjen og prøver å få øyekontakt med barna som deltar i leken. Målet med strategien er å få en invitasjon inn i leken. Komme-med-innspill-strategien startet også med observasjon på sidelinjen for deretter å komme med innspill til leken. Denne strategien har et problemløsende karaktertrekk og kan ha et preg av pragmatisk strategi. Vi ser her at strategiene kan kombineres og brukes om hverandre.

Kari Pape mener det er viktig at de voksne sørger for at alle barn får innpass i sosialt samspill med andre barn for å blant annet utvikle vennskap (2000, s. 173). Vi ser her at sosialt samspill er viktig for at barn skal få venner. Jeg mener at leken er en del av barnas sosiale samspill og kan ses i sammenheng med vennskap. Dersom barn sliter med å komme inn i lek, bør de voksne være støttende og veilede dem for å finne gode adgangsstrategier slik at barn kommer seg inn i sosialt samspill med andre barn.

2.3.2 Å beskytte leken

Öhman (2012) forklarer at en lekeverden består av både materialer og rom i den ytre verden og av indre bilder barn skaper sammen når de leker (s. 102). Et område i barnehagen kan ved hjelp av tepper og et bord bli til en hytte hvor barn leker at de har en familie sammen. Sammen har barna dannet seg indre bilder av hvordan denne familien skal ha det og hva de skal gjøre sammen. Ofte forhandles det frem hvem som skal ha hvilke roller og hvordan rollene skal være. Slike lekeverdener kan ifølge Öhman være skjøre og det skal ikke alltid så mye til for at leken blir ødelagt (2012, s. 102). Når andre barn ønsker å komme inn i en etablert lekeverden,

---

må barna på nytt forhandle om hva leken handler om og hvilken rolle barnet utenfor i leken skal få. Denne reforhandlingen kan gi leken en annen retning enn ønskelig eller i verste fall ødelegge barnas lekeverden. For å unngå denne reforhandlingen ønsker ofte barna å beskytte sin lekeverden slik at den ikke skal bli ødelagt. «Hvert barn har rett til å skape sin lekeverden, dele den med andre og beskytte den og frede den fra barn som forstyrrer eller ødelegger» (Öhman, 2012, s. 103). Öhman argumenterer her for hvorfor barn kan ha et ønske om å holde andre barn utenfor i sin lek. Dette er viktig å tenke over når barnehagepersonalet må forholde seg til barns forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken.

«The Children's desire to protect interactive space is not selfish. In fact, they are not refusing to share, rather *they want to keep sharing what they are already sharing*» (Corsaro, 2002, s. 40). Her forklarer Corsaro at det å ha et ønske om å beskytte sin lekeverden handler om at barna vil dele det de allerede har delt med hverandre. Corsaro forsket i denne sammenheng på barn i aldersgruppen 3-5 år, men av erfaringsbasert kunnskap mener jeg at tematikken også er relevant for 2-3 åringer. Jeg har flere ganger opplevd at barn i denne aldersgruppen har et ønske om å beskytte sin lek mot barn som kommer utenfra. Når et barn kommer utenfra kan det bli sett på som en trussel fordi barna vet at leken fort kan bli ødelagt. Av den grunn vil det også være naturlig å tenke at seg at barna kan se på barnehagepersonalet som en trussel når de ønsker å hjelpe et barn med å komme innenfor i leken.

Öhman skriver at barn utestenger hverandre oftere på grunnlag av at de vil beskytte leken enn at de ikke liker barnet som ønsker å bli med i leken (2012, 103). Dermed kan det være helt tilfeldig hvem som ikke får bli med i leken. Selv om utestengingen som oftest kan være tilfeldig, er det viktig at barnehagepersonalet er observante på hvem som faktisk blir stengt ute fra leken. Er det de samme barna hver gang som ikke får være med?

2.4 Oppsummering av teoridelen

I dette kapittelet har jeg definert begrepet forhandlinger og vist til ulike strategier som kan benyttes når det forhandles om hvem som er innenfor og utenfor i leken. Jeg har vist hvordan et vi-fellesskap eller vennskap kan stenge andre barn utenfor i leken ved at barnet bekrefter sine relasjoner til hverandre. Avsnittet om leken viser dilemmaet mellom å forhandle seg inn

---

i lek og rett til beskyttelse av leken. I neste kapittel viser jeg til hvilke metoder jeg brukte da jeg dro ut i praksisfeltet for å samle inn datamateriale til forskningen min.

---

3. Metode

«Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke» (Dalland, 2012, s. 112). For å finne materiale til min bacheloroppgave har jeg valgt å oppsøke en barnehage for å foreta observasjoner. Hensikten min har ikke vært å sammenligne barnehager med hverandre og jeg har derfor valgt å ikke bruke flere barnehager i løpet av min forskningsprosess. Metoden jeg har valgt er en kvalitativ metode som blant annet handler om å gå i dybden innenfor et tema for å vektlegge betydning og mening (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66).

3.1 Begrunnelse for valg av metode

«Observasjon er særlig velegnet til å studere samhandling mellom mennesker» (Bergsland & Jæger, 2014, s. 73). Min bacheloroppgave handler om relasjoner og samhandling mellom mennesker og jeg finner det derfor hensiktsmessig å velge observasjon som metode. Jeg kunne med fordel også valgt intervju som metode for å få frem de voksnes meninger og tanker om hvordan de forholder seg til og stimulerer barnas forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken. Grunnen til at jeg valgte å bruke observasjon framfor intervju er blant annet at jeg ønsker å finne ut av hva de voksne faktisk gjør i stedet for å finne ut av det de sier at de ønsker å gjøre. Jeg vil vite hva som skjer i øyeblikkene når det oppstår forhandlinger og hvordan de voksne forholder seg til slike situasjoner. Det er på ingen måte meningen å avdekke gode eller dårlige handlinger eller å finne et fasitsvar.

3.1.1 Observasjon

Cato Bjørndal (2002) skriver at å observere i pedagogisk sammenheng kan forstås som oppmerksom iakttagelse – «det vil si at en på en konsentrert måte forsøker å observere noe som har pedagogisk betydning» (2002, s. 32). Når jeg skal ut i barnehagefeltet kommer jeg til å observere noe som har en pedagogisk betydning for min bacheloroppgave. Bjørndal skiller mellom observasjon av første og andre orden (2002, s. 32). Jeg har valgt å bruke observasjon av første orden som betyr at observasjonen er min eneste oppgave. Som observatør trenger jeg dermed ikke å tenke på andre ansvarsoppgaver i motsetning til om jeg hadde vært observatør av andre orden som handler om å delta samtidig som man observerer. Jeg ønsker å være minst mulig innblandet i situasjonen, noe som fort kan by på utfordringer. Barna kan ha et ønske om

---

at jeg skal være med på leken eller vil ha min oppmerksomhet. Det kan gjøre at jeg går glipp av viktig informasjon underveis i observasjonen. Dersom dette skulle skje tenker jeg å gi barna litt oppmerksomhet underveis for å vise at jeg bryr meg om dem selv om jeg ikke kan være aktiv sammen med dem mens jeg observerer. Jeg håper at de vil venne seg til min rolle som observatør etter hvert som tiden går.

Min observasjon er kategorisert som åpen. Det betyr at de som blir observert vet at jeg observerer dem og hva jeg skal observere (Løkken & Søbstad, 2013, s. 48). utfordringer ved åpen observasjon kan blant annet være at de voksne oppfører seg på en annen måte enn det de vanligvis ville ha gjort. Observasjonen kan dermed bli idyllisert ved at virkeligheten kan fremstå som bedre enn det den er. Mitt ønske er at situasjonene er mest mulig slik de pleier å være til vanlig.

Løkken & Søbstad (2013) skriver om strukturert og ustrukturert observasjon (s. 47). Når observasjonen er strukturert har observatøren på forhånd bestemt seg for hva hun eller han skal se etter og har en del kunnskap om temaet før observasjonen starter. Før jeg dro ut i barnehagefeltet for å observere hadde jeg lest teori jeg så på som relevant for oppgaven og visste hva jeg skulle se etter. På den måten vil jeg si at observasjonen var strukturert. Samtidig visste jeg ikke på forhånd når det evt. skulle oppstå forhandlinger om hvem som var innenfor eller utenfor i leken. Øyeblikkene jeg lette etter kunne dermed oppstå når som helst og det var tilfeldig at jeg befant meg akkurat der disse forhandlingene skjedde. Jeg hadde med meg en loggbok hvor jeg skrev ned små og store hendelser som senere skulle bli til praksisfortellinger. Løkken og Søbstad mener at observasjonen er ustrukturert når det som skjer registreres i en loggbok umiddelbart etter hendelsene utspiller seg (2013, s. 47). Observasjonene mine kan dermed ifølge Løkken & Søbstad ses på som både strukturerte og ustrukturerte.

Jeg har valgt å bruke en barnehage hvor jeg er kjent i fordi jeg ser det som en fordel at både barn og voksne vet hvem jeg er. På grunn av at jeg er kjent i barnehagen har jeg på forhånd bygget meg opp en tillitt og trygghet blant barn og voksne. Barnegruppen består av 19 barn født årene 2013-14. Personalet på avdelingen består av 2 pedagogiske ledere, 3 fagarbeidere og 1 lærling. Jeg har på forhånd ikke valgt meg ut noen enkelte voksne eller barn innenfor gruppen som skal observeres. Det blir dermed tilfeldig hvilke barn og voksne som blir observert.

3.2 Gjennomføring av observasjonene

Observasjonsperioden min varte i 4 dager etter hverandre. Jeg hadde på forhånd satt av flere dager til observasjonsarbeidet, men følte etter denne tiden at jeg hadde nok relevant datamateriale til å skrive oppgaven min. For meg var det viktig at jeg ikke satt igjen med for mye materiale med hensyn til omfanget av oppgaven. Jeg valgte å oppsøke barnehagen i tiden det var flest barn tilstede i håp om å observere mest mulig forhandlinger i forhold til hvem som var innenfor og utenfor i leken. Av den begrunnelsen dro jeg til barnehagen rundt 09.00 for å observere barnas frilek på formiddagen. Under barnas lunsj og hvilestund\soving pleide jeg å sette meg litt tilbake, spise og bearbeide funnene mine. Jeg opplevde at det var godt å ha en lang pause underveis i observasjonsarbeidet for å gjøre meg klar for en ny økt. Da frileken var i gang igjen pleide jeg å observere videre fram til barna spiste sitt fruktmåltid ca. klokken 14.00. Da barna spiste fruktmåltidet reiste jeg hjem for å lade opp til neste dag med observasjon.

For å få med meg mest mulig av observasjonene hadde jeg med meg en liten loggbok jeg kunne notere i. En loggbok er en liten bok som brukes til å notere ned små og store hendelser (Bergsland & Jæger, 2014, s. 74). Bjørndal (2002) skriver at logg er en enkel og lite tidkrevende måte å nedtegne observasjoner på (s. 64). Jeg fant det derfor hensiktsmessig å benytte meg av denne observasjonsmetoden, samt at jeg har gode erfaringer med metoden fra tidligere. På forhånd hadde jeg planlagt å notere underveis mens jeg observerte for å få med meg mest mulig informasjon. Da jeg startet mitt observasjonsarbeid fant jeg det derimot mer hensiktsmessig for meg selv å notere rett etter at hendelsen hadde utspilt seg. Jeg følte meg forstyrret av å skulle notere hele tiden og var redd for å gå glipp av viktig informasjon. Derfor valgte jeg rett og slett å stole på at min egen hukommelse var bra nok. Jeg opplevde for øvrig at jeg husket det som skjedde i så stor grad som mulig.

3.2.2 Metodekritikk

Løkken & Søbstad (2013) har listet opp en rekke feilkilder som kan forekomme underveis i et observasjonsarbeid (s. 60). Jeg har valgt å ta for meg de feilkildene jeg mener var mest relevante under min observasjonsperiode. Den første feilkilden er fysisk og psykisk tilstand som kan være f.eks. tretthet og humør. Ved at jeg satt mye stille ble jeg automatisk også litt trøtt og merket at jeg fikk med meg mindre etter hvert som jeg hadde observert en stund. Dette

---

prøvde jeg å forebygge ved å ta en god pause i løpet av dagen og merket at det fungerte bra. Forstyrrelser og tilfeldigheter kan også ha gjort observasjonene mindre gode. Vanlige forstyrrelser underveis ble som ventet at noen av barna ville ha kontakt med meg og ville invitere meg inn i deres lek. Jeg valgte å forholde meg sittende og ta imot leker de tilbydde meg uten å gi noe innspill tilbake til barna. Dette gjorde jeg for å være en mindre attraktiv voksen for barna der og da. Etter hvert ble barna mer vant til meg og holdt på meg sin egen lek uten å henvende seg til meg. Disse mulige feilkildene kan ha påvirket reliabiliteten til datamaterialet. «Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målinger må utføres korrekt, og at eventuelle feilmarginer angis (Dalland, 2012, s. 52). Jeg har valgt å skrive litt om ulike feilkilder som kan ha inntruffet i observasjonsarbeidet mitt for å stille meg kritisk til eget arbeid. Et annet begrep som er av viktighet for oppgaven er validitet. Dalland definerer begrepet slik: «Validitet står for relevans og gyldighet. Det som måles, må ha relevans og være gyldig for det problemet som undersøkes» (Dalland, 2012, s. 52). Ved at jeg valgte å bruke strukturert observasjon hadde jeg på forhånd valgt meg ut det som skulle observeres for at observasjonene skulle få mest mulig validitet. Jeg valgte også strategisk å oppholde meg der det var en voksen i nærheten av barna for å observere voksenrollen mest mulig. I tillegg valgte jeg å observere mest mulig lek i håp om at det skulle oppstå situasjoner hvor det ble forhandlet om hvem som var innenfor og utenfor i leken.

3.4 Bearbeidelse av observasjonene

Jeg valgte å skrive om notatene mine til praksisfortellinger fordi jeg syntes det er en interessant måte å analysere observasjonene mine på. «En praksisfortelling slik vi definerer den, har sitt utgangspunkt i praksisfeltet og er en fortelling med begynnelse, høydepunkt og slutt. Den har et budskap, er åpen, detaljrik og beskrivende» (Fennefoss & Jansen, 2004, s. 16). Ved å bruke praksisfortellinger kan jeg koble sammen mine observasjoner fra hverdagen og virkeligheten med forskning og fagstoff jeg har lest i forhold til temaet jeg har valgt. Det er også viktig å påpeke at praksisfortellingene ikke er objektivt «sanne» ved at jeg som subjekt har beskrevet virkeligheten gjennom mine øyne. Det kan være at jeg har beskrevet hendelsen på en annen måte enn hvordan deltakerne selv ville ha beskrevet den.

---

4. Presentasjon av datamateriale

I dette kapittelet skal jeg presentere de to praksisfortellingene jeg mener er mest relevante i forbindelse med min problemstilling. Selve praksisfortellingene er lagt som vedlegg bakerst i oppgaven. Istedenfor å gå i dybden på begge fortellingene har jeg valgt å fremheve spesielle trekk ved funnene som er sentrale for oppgavens tematikk.

4.1 Praksisfortelling 1: Du får ikke være med!

Jeg valgte å bruke denne praksisfortellingen fordi jeg mener den er relevant for problemstillingen min. Praksisfortellingen viser tydelig det komplekse dilemmaet en voksen står ovenfor når et barn ikke får være med i leken.

Denne praksisfortellingen viser en jentetrio som har etablert seg en lekeverden sammen. I løpet av tiden jeg har tilbrakt tidligere i barnehagen kan jeg ikke huske å ha observert akkurat disse tre jentene sammen som en vennskapstriade. Jeg velger derfor å kalle relasjonen et vifelleskap (Nilsen, 2015, s. 61). Fellesskapet er da en tilfeldig relasjon som lett kan gå i oppløsning. Cecilie holder på med sitt og leker for seg selv. Da den voksne ser at Cecilie forsøker å nærme seg de tre andre jentene spør hun om Cecilie vil være med i leken og får et nikk til svar. Den voksne prøver dermed å hjelpe Cecilie inn i de andre jentenes vifelleskap. Da den voksne opplever at Cecilie ikke er ønsket i leken prøver hun å overtale de andre jentene om å få Cecilie inn i leken. Den voksne ytrer meninger som «Dere må jo leke sammen ellers så kan vi ikke være her». Denne holdningen kan ses i tråd med det Engdahl beskriver som at «Alle skal få være med i leken» (2015, s. 144).

I denne praksisfortellingen velger den voksne å gripe inn da hun skjønner at Cecilie ikke får være med i leken. Alvestad mener at forhandlingskompetansen vil øke når barna forhandler med andre, noe Cecilie ikke får mulighet til i denne praksisfortellingen. (2010, s. 28). Forhandlingen i denne praksisfortellingen blir dermed mellom den voksne og Tonje istedenfor barna imellom. Cecilie får heller ikke testet ut sine forhandlingsstrategier, noe som gjør at hun ikke får erfaringsbasert kunnskap hun kan ta med seg videre når hun skal bygge opp sin forhandlingskompetanse. Jorup & Preisler mener at forhandlingsevnen til barn også vil øke deres kommunikative ferdigheter. (referert i Öhman, 2012, s. 140). Under sekvensen

---

kommuniserer den voksne på vegne av Cecilie som dermed også går glipp av viktig erfaring med å kommunisere med andre barn.

Etter å ha observert leken til de tre jentene en stund prøver den voksne seg på en strategi med et pragmatisk og kreativt innslag (Alvestad, 2010, s. 190). Den voksne sier at hun og Cecilie har blitt til små mus og får dermed oppmerksomhet fra Ronja som sier at «de må jo si pip!». Ronja går umiddelbart tilbake til leken sin som fortsetter som før uten å vie den voksne mer oppmerksomhet. Den voksne tar en beslutning på av de skal gå tilbake til hovedområdet igjen fordi det snart er mat og leken blir avsluttet. Forhandlingen ender i uenighet mellom den voksne og Tonje hvor ingen av partene ser ut til å ta hensyn til hverandres ønsker (Alvestad, 2015, s. 90). Tonje ønsker å beskytte sin lek og den voksne ønsker at Cecilie skal få komme inn i leken. Handlingene til den voksne kan ses i tråd med det Pape skriver om at alle barn trenger å komme inn i sosialt samspill for å utvikle vennskap (2000, s. 173), mens Tonje argumenterer i tråd med det Öhman sier om at barn har rett til å beskytte sin lek (2012, s. 103). Praksisfortellingen viser dermed det vanskelige dilemmaet mellom det å være innenfor og utenfor i leken og hvordan den voksne valgte å forholde seg til denne utfordringen.

4.2 Praksisfortelling 2: Vennskap på bekostning av andre barn

Det jeg finner mest interessant i denne praksisfortellingen er bl.a. at situasjonen utspilte seg uten at en voksen var tilstede. Da fikk jeg observert hva som skjedde uten at en voksen grep inn og barna fikk forhandlet seg imellom uten innblanding. Selv om fokuset mitt er på voksenrollen syntes jeg det er interessant å analysere en hendelse som viser hva som kan skje når de voksne ikke er tilstede. På denne dagen var det imidlertid mindre voksne på jobb enn normalt og barnehagens uteområde er stort. Dette kan ha gjort det ekstra utfordrende for de voksne å fange opp alt som skjedde.

Fortellingen handler om to jenter (2 år) som har etablert seg sin lekeverden. Fra tidligere av har jeg observert at de to jentene har vært mye sammen og jeg velger derfor etter Lamer sine kjennetegn på vennskap å betrakte de som venner (2014, s. 12). I fortellingen kan vi se at jentene bruker sin intimitet for å bekrefte sitt vennskap (Whaley & Rubenstein, referert i Greve, 2009, s. 48). Dette går da på bekostning av Solveig (2 år) som fortvilet prøver å forhandle seg inn i leken. Elin forsvarer vennskapet med Sandra ved å jage vekk Solveig fra

---

deres lekeområde. På denne måten bekrefter og viser Elin at det bare er hun og Sandra som skal leke sammen. Vennskapet går dermed på en bekostning av at Solveig ikke får være med i den leken hun ønsker seg.

Hele forhandlingssekvensen foregår kroppslig og non-verbalt. Dette kan ses i tråd med det Løkken (1996) skriver om at toddlere uttrykker seg mye kroppslig og kjennetegnes av det Merleau-Ponty kaller prerefleksivt cogito (s. 19). Barna forhandler gjennom å bruke kroppsspråket og ansiktsuttrykk og gjør seg på denne måten tydelig forstått av hverandre. Solveig benytter seg først av det Alvestad (2010) ville kalt observerende strategi ved at hun sirkler rundt jentene og prøver å finne ut hva de driver med (s. 101). Hun har også funnet seg en bøtte og spade som viser at hun har forstått en vesentlig del av hva jentene holder på med. Det kan se om ut som om Solveig bruker det Ytterhus ville kalt stå-på-siden-strategi ved å vente på en invitasjon inn i leken (2012, s. 38-40). Det at Solveig forsøker å ta en av lekene til jentene kan forstås som at hun hevder sin rett til å få være med i leken og kan være preget av de voksnes holdning om at «alle skal få være med i leken» (Engdahl, 2015, s. 144). Elin svarer med å løpe etter Solveig som om hun skulle jaget henne bort fra leken. Her ville nok Corsaro (2002) sagt at Elin ønsker å beskytte den leken hun allerede har delt med Sandra (s. 40). Solveig kan av Elin blitt sett på som en trussel for den lekeverdenen hun og Sandra har etablert. I deres lekeverden har de kanskje brukt tid på å forhandle seg fram til hva de skal leke, hvor de skal leke og hvordan leken skal foregå. I følge Öhman kan utestengelsen bety at Elin og Sandra ønsker å beskytte sin lek slik at den ikke skal bli ødelagt. (2012, s. 102). Det kan derfor være helt tilfeldig at denne utestengelsen gikk ut over Solveig denne gangen.

Da Solveig forstår at løpingen ikke fungerer som en invitasjon inn i leken gir hun opp forhandlingen og velger en emosjonell strategi i form av å uttrykke sinne (Vedeler, referert i Alvestad, 2010, s. 38). Forhandlingen ender med at Solveig går alene bort til en huske et stykke unna mens Elin og Sandra går tilbake til sin lek. Dermed ender forhandlingen i oppløsning fremfor at barna kommer frem til en enighet og løsning som alle tre blir fornøyde med. Forhandlingen var i utgangspunktet preget av en uenighet mellom Solveig og Elin. Mens Solveig ønsket å forhandle seg inn i leken, ville Elin beskytte den. Elin prøvde på ingen måte å imøtekomme Solveig sitt ønske ved å evt. tilby henne en leke eller noen form for innpass i leken. Det ble derfor ingen balanse mellom partenes ønsker og hensynet til hverandres ønsker (Alvestad, 2015, s. 90).

---

5. Drøfting

I dette kapittelet skal jeg drøfte relevante funn fra praksisfortellingene og valgt teorigrunnlag mot hverandre i forhold til problemstillingen min. Jeg har også valgt å bruke andre relevante teorier enn de som er brukt i teoridelen for å belyse problemstillingen fra flere perspektiver.

5.1 Når skal de voksne gripe inn?

Det å forholde seg til 2-3-åringers forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken er et vanskelig dilemma barnehagepersonalet møter i sin jobbhverdag. Jeg har tidligere i oppgaven vist til teori som argumenterer for både hvorfor vi skal hjelpe barna inn i lek og hvorfor vi skal velge å beskytte leken. Dette er to perspektiver som står i motsetning til hverandre. Öhman skriver at de voksne må «hele tiden gjøre avveininger om hvordan og når de skal gripe inn i barnas forhandlinger» (2012, s. 105). I praksisfortelling 2 ser vi at en voksen står overfor et dilemma hvor et barn (Cecilie) ikke får være med i leken til de tre andre jentene. I denne situasjonen velger den voksne å gripe inn i situasjonen før det rekker å bli en forhandling mellom Tonje og Cecilie. I løpet av observasjonsperioden min opplevde jeg flere ganger at de voksne grep inn da de merket at barn ikke fikk være med. Som erfaringsbasert kunnskap har jeg selv også følt på en slags forventning om å gripe inn dersom det oppstår forhandlinger om hvem som er innenfor og utenfor i leken.

Alvestad (2012) forklarer at det er viktig at de voksne ikke griper inn for tidlig når de skal forholde seg til de yngste barnas forhandlinger (s. 140) Ved at de voksne griper inn for tidlig får ikke barna selv testet ut sine forhandlingskompetanser og lærer heller ikke hvordan de kan forhandle seg inn i lek på egenhånd. Dersom de voksne alltid griper inn og ordner opp, kan barn ifølge Løkken lære seg at «redningen kommer utenfra» (1996, s. 120). Barna kan dermed bli mer avhengige av at de voksne ordner opp for dem og kan derfor også bli mer hjelpeløse på egenhånd. Alvestad (2012) skriver også at «i de fleste tilfeller hvor barn ser seg om etter en voksen, har forhandlingene ikke ført til enighet, eller uenigheten er blitt vanskeligere å håndtere» (s. 114). Dette er et interessant perspektiv fordi det viser at de voksne ofte kan gjøre forhandlingene enda mer kompliserte enn det de egentlig er. Selv om jeg nå viser til teori som argumenterer for at de voksne ikke bør gripe inn for tidlig betyr ikke det nødvendigvis at de voksne ikke bør gripe inn i det hele tatt. Engdahl skriver at de voksne ofte kan gi velmenende

---

råd til utestengte barn som f.eks. «spør om du kan få være med i leken?» (2015, s. 144). Ved å gi dette rådet mener hun at den voksne overlater barnet til å selv ordne opp når barnet ikke får være med i lek. Forskning tilsier at det kan være mer komplisert enn som så å komme inn i en etablert lek. Barn har ifølge Öhman (2012) ofte et ønske om å beskytte sin lek mot «inntrengere» utenfra og det er ikke alltid så lett å bare ta inn en deltaker til (s. 102). Ved at de voksne lar være å gripe inn i forhandlinger, kan det oppstå en la-det-skure-holdning (Os, referert i Løkken, 1996, s. 112). Denne holdningen innebærer en likegyldighet til barnas forhandlinger og relasjoner og at den sterkeste rett vinner. I praksisfortelling 1 ser vi en forhandlingssekvens som utspiller seg uten observasjon fra de voksne. I denne fortellingen er det Elin som har sterkest rett og «vinner» forhandlingen uten at den kommer Solveig til gode. Vennskapet mellom Elin og Sandra har dermed sterkere rett enn Solveig som kommer alene utenfra uten støtte i ryggen. For å finne en balanse mellom å ikke gripe inn for tidlig og unngå en la-det-skure-holdning kan de voksne benytte seg av det Løkken kaller flegmatisk holdning som innebærer en viss treghet i forhold til å gripe inn i det som foregår mellom barna (1996, s. 121). Ved å bruke en slik holdning er de voksne tilstede, observerer det som skjer og lar barna få en mulighet til å fullføre sin forhandling uten innblanding. Dersom det skulle være nødvendig er den voksne nærværende og kan gripe inn når det er behov for det.

5.2 Innenfor eller utenfor i leken?

I praksisfortelling 2 ser vi at den voksne valgte å gripe inn tidlig i forhandlingen og tok parti med barnet som sto utenfor i leken. Etter observasjonsperioden satt jeg igjen med et inntrykk om at de ansatte hadde en holdning som var preget av tankegangen om at «alle skal få være med i leken» (Engdahl, 2015, s. 144). Jeg opplevde at de voksne var opptatte av at ingen skulle holdes utenfor og at det i liten grad ble praktisert beskyttelse av barns lek. Johansson (2013) skriver at «inkluderingsstanken er sterkt forankret i barnehagen fra både barnas og de voksnes side» (s. 176). Av erfaringsbasert kunnskap fra barnehagefeltet tidligere har jeg også erfaringer med at denne inkluderingsstankegangen er noe som står sterkt i barnehager. Johansson skriver videre at barn ofte er mer opptatt av sine rettigheter når det gjelder å beskytte leken enn det de voksne er (s. 176-77). Det at barna kjemper for sine rettigheter om å beskytte leken kan sees på som at de bruker sin integritet. «Om et menneske med integritet vil vi si at det har evnen til å handle selvstendig og ærlig, i overensstemmelse med sine moralske prinsipper» (Juul &

Jensen, 2003, s. 42). Istedenfor å se på et barn som stenger et annet barn ute som noe negativt kan vi heller se på barn som et subjekt som hevder sine meninger og står opp for det hun eller han mener er viktig for seg selv. Samtidig kan ikke barnehagepersonalet alltid ta hensyn til hvert enkelt barns integritet til enhver tid fordi det kan bli for mange hensyn å forholde seg til.

Jeg har også egne erfaringer med at barnas lek kan være lette å ødelegge når flere barn ønsker å være med. Det kan derfor være lurt å avveie om det beste i noen situasjoner kanskje heller ville vært å beskytte leken fremfor å invitere flere barn inn i den. Öhman (2012) skriver at det er viktig å støtte barn for å finne gode muligheter til å komme inn i lek på egenhånd, men at barn også må lov til å si nei når det ikke er plass til flere i leken (s. 105). Rammefaktorer som rom og leker kan ha noe å si for hvor mange det er plass til i leken. Dersom et rom er lite i areal sier det seg kanskje selv at antall barn må begrenses for å få til en god lek og unngå at barna må krangle om plassen. Det kan også være greit å tenke over om det er tilstrekkelig med leker som er nødvendige for akkurat den leken et barn ønsker å komme inn i når en voksen skal avveie om det er plass til flere barn.

Öhman (2012) skriver at forhandlingene om hvem som er innenfor og utenfor i leken kan ha noe å gjøre med hva slags type lek som utspiller seg (s. 140-141). Det kan dermed være lettere å ta inn flere barn i store bevegelsesleker enn i f.eks. leker hvor barnet har etablert en lekeverden med roller og late-som-lek. Det kan derfor være hensiktsmessig at den voksne observerer hva slags type lek det utestengte barnet ønsker å komme inn i. Leken til de 3 jentene i praksisfortelling 2 har preg av bevegelseslek ved at de klatrer oppå det store røret og løper mellom apparatene. Slik jeg tolker fortellingen har ikke jentene forhandlet seg fram til roller seg imellom, men det ser ut til at de kan ha skapt seg en lekeverden sammen. I denne leken var det både god plass og ingen krav til spesielle leker. Teoretisk sett kunne Cecilie hatt gode muligheter til å forhandle seg inn i leken, noe som ikke fungerte i praksis. I neste del skal jeg drøfte hvordan de voksne kan stimulere barna til å bli å utvikle sin forhandlingskompetanse.

5.3 Stimulere 2-3 åringers forhandlingskompetanse

Alvestad (2012) mener at de yngste barna trenger støttende og veiledende voksne som er lydhøre og oppmuntrer barn til forhandlinger. På denne måten kan de voksne stimulere barnas forhandlingskompetanse (s. 140). Det å være lydhør kan ses i tråd med det Johansson skriver om å skape en samspillende atmosfære (2013, s. 29). Det handler blant annet om å ha en åpenhet om barnas intensjoner og gi et forsøk på å forstå barna så godt som mulig. I praksisfortelling 2 er den voksne lydhør ovenfor Cecilie, men hun er slik jeg tolker det ikke lydhør overfor Tonje. Den voksne spør ikke Tonje hvorfor Cecilie ikke får være med og virker heller ikke interessert i å høre på det Tonje prøver å uttrykke. I stedet for å være lydhør overfor Tonje holder den voksne på sitt og forklarer at de ikke kan være på det avgrensede området hvis Cecilie ikke får være med.

Det kan selvfølgelig være flere grunner til at Cecilie ikke får være med. Kanskje kan det være at Tonje ikke ser på Cecilie som en attraktiv lekepartner og vet med erfaring at hun bare kommer til være til bry? Lamer (2013) mener at det er de voksnes ansvar å sikre at barna har gode lekeferdigheter før de evt. krever at barn skal få være med i leken (s. 28). Hvis et barn har svakere lekeferdigheter enn det som er nødvendig i lekeverdenen barnet ønsker å komme inn i kan barnet risikere å ødelegge leken og kanskje dermed ende opp med å bli upopulær i barnegruppen. I noen tilfeller kan slik jeg tolker Juul og Jensen de voksne ha en tendens til å skyve fra seg ansvaret ved at de ansvarlig-gjør barna for sine egne handlinger (Juul & Jensen, 2003, s. 102). Et eksempel på dette kan være at barn blir ansvarlige for at andre barn blir lei seg fordi de ikke får være med i leken. Grunnlaget kan være at barna som blir ansvarliggjort ønsket å beskytte sin egen lek fra å bli ødelagt. Barna som vil beskytte leken kan bli sett på som syndebukker for at de ikke vil ha med flere barn i leken.

Ved å bli mer oppmerksomme på de yngste barnas forhandlinger vil personalet kunne få mer kunnskap om hvordan barn forhandler og hvilke strategier de bruker (Alvestad, 2012, s. 139). Praksisfortelling 1 viser hva som skjedde da Solveig forsøkte å forhandle seg inn i en lek uten de voksnes innblanding. Ved å observere hva barna gjør og hvilke strategier de benytter seg av, kan vi skaffe oss et bilde av barnas forhandlingskompetanse. Det kan være nyttig å observere hvilke barn som er gode til å forhandle og hvem som trenger voksnes stimulering for å øke forhandlingskompetansen. Ved å bruke f.eks. strukturert observasjon og lage små

---

episodebeskrivelser eller praksisfortellinger kan personalet analysere barns forhandlingskompetanse og komme fram til løsninger som kan stimulere barna til å bli bedre forhandlere.

---

6. Avslutning

Denne bacheloroppgaven har i hovedsak dreiet seg om balansegangen mellom det å hjelpe barn inn i lek kontra det å beskytte barns lek. Jeg har vært opptatt av hvordan de voksne i barnehagefeltet forholder seg til hvem som er innenfor og utenfor i leken. I tillegg har jeg skrevet om hvordan de voksne kan stimulere barna til å bli bedre forhandlere. Kari Pape mener det er viktig at alle barn får innpass i sosiale samspill (2000, s. 173), mens Öhman (2012) forklarer at barn også har rett til å beskytte sin egen lek mot ødeleggelser (s. 103).

Jeg mener det er viktig at barnehagepersonalet både kan hjelpe barn inn i lek og at de kan beskytte leken når det er mest hensiktsmessig. Istedenfor å foretrekke den ene siden fremfor den andre, vil jeg heller fremheve at det å kunne finne en balansegang mellom å hjelpe barn inn i lek og beskytte leken er en kunst i seg selv. Ingen situasjoner er like og jeg mener det er viktig å kunne stole på sin egen intuisjon og bruke skjønn i tillegg til både teorier og erfaringer når en voksen står midt oppi en situasjon hvor et barn blir holdt utenfor.

For å gi et svar på problemstillingen min vil jeg trekke frem Johanssons begrep om å være lydhør (2013, s. 29) og Løkkens begrep flegmatisk holdning (1996, s. 121). Dette kan være egenskaper som er gode å ha dersom det dukker opp en situasjon hvor det forhandles om hvem som er innenfor og utenfor i leken. I tillegg kan det alltid være lurt å avveie situasjonene slik Öhman snakker om (2012, s. 105). Ved å ikke gripe inn for tidlig slik Alvestad (2010) sier vil barna få en sjanse til å forhandle selv og dermed bygge opp sin forhandlingskompetanse (s. 140). Jeg har også tro på at kunnskap om forhandlinger og beskyttelse av lek kan bidra til å gjøre personalet mer reflekterte og opplyste på dette viktige aspektet ved barndommen.

Denne forskningsprosessen har vært lærerik og spennende. Jeg føler selv at min førforståelse har endret seg ved at jeg tenker mer reflektert rundt dilemmaet mellom det å være innenfor og utenfor i leken. Jeg håper denne bacheloroppgaven kan være en inspirasjon for alle som ønsker å vite mer om dette temaet.

Litteraturliste

Alvestad, T. (2010). *Barnehagens relasjonelle verden - små barn som kompetente aktører i produktive forhandlinger* (Doktorgradsavhandling, Universitet i Göteborg). Hentet fra

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22228/1/gupea_2077_22228_1.pdf

Alvestad, T. (2012). *Små barns forhandlinger i lek*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Alvestad, T. (2015). Forhandling, relasjon og interaksjon i yngre barns vennskap. I A. Greve & M. Øksnes (Red.), *Vennskap* (s. 82-100). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Berg, A. & Kippe, K. (2006). *Småbarnas kroppslige verden: Sansemotorisk utvikling hos barn 0-3 år*. Oslo: Sebu Forlag.

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-86). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bjørndal, C. R. P. (2002). *Det vurderende øyet: Observasjon, vurdering og utvikling i undervisning og veiledning* (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Corsaro, W. A. (2003). *We're Friends, Right?: Inside Kids' Culture*. Hentet fra <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hihm.no/lib/hedmark-ebooks/reader.action?docID=4388337>

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Engdahl, I. (2015). Att stödja barns vänskapsbyggande. I A. Greve & M. Øksnes (Red.), *Vennskap* (s. 134-160). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Fennefoss, A. T. & Jansen, K. E. (2004). *Praksisfortellinger: På vei til innsikt og forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Greve, A. (2009). *Vennskap mellom små barn i barnehagen*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Johansson, E. (2013). *Små barns læring: Møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.

Juul, J. & Jensen, H. (2003). *Fra lydighet til ansvarlighet*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra https://www.udir.no/Upload/barnehage/Rammeplan/rammeplan_bokmal_2011nett.pdf?epslanguage=no

Lamer, K. (2014). *Dette vet vi om barnehagen: Sosial kompetanse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Løkken, G. (1996). *Når små barn møtes*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Løkken, G. (2004). *Toddlerkultur: Om ett- og toåringers sosiale omgang i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Nilsen, R. D. (2015). Vi-fellesskap i barnehagen: Skiftende og situasjonsbestemt relasjonsbygging i barns sosiale rom. I A. Greve & M. Øksnes (Red.), *Vennskap* (s. 61-81). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Pape, K. (2000). «Æ trur dem søv»: Om aktive voksne og sosial kompetanse i barnehagen. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/5163bc9f9629614509bad58699e66328?lang=no#0>

Ytterhus, B. (2002). *Sosialt samvær mellom barn: Inklusjon og eksklusjon i barnehagen*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Øksnes, M. & Greve, A. (2015). Vennskap i barnehagen. I A. Greve & M. Øksnes (Red.), *Vennskap* (s. 11-18). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Vedlegg 1

Du får ikke være med!

Kaja (voksen) har tatt med seg Tonje (3 år), Ronja (2 år), Sofie (3 år) og Cecilie (2 år) på baksiden av barnehagen i et avgrenset området beregnet for de aller yngste i barnehagen. I området er det blant annet et stort traktorhjul og et stort rør som barna kan krabbe inn i. Tonje, Ronja og Sofie leker sammen mens Cecilie leker for seg selv. Tonje, Ronja og Sofie forsøker å krabbe opp på det store røret og Kaja kommer bort for å hjelpe dem. Mens Kaja er opptatt med å hjelpe barna kommer Cecilie bort til røret. Kaja spør om Cecilie vil være med og hun nikker. Kaja hjelper Cecilie opp på røret. Samtidig som Cecilie er på vei opp mot toppen roper Tonje «Nei! Hun kan ikke sitte der». Kaja svarer vennlig: «Cecilie må jo også få lov til å sitte der da». De tre jentene skyver seg framover på røret slik at de sitter lengre unna Cecilie. Cecilie skyver seg etter jentene og Tonje roper «Nei!» mens hun klamrer seg fast i Sofie. Tonje, Ronja og Sofie hopper ned fra røret og går bort til traktorhjulet. Kaja sier: «Tonje! Det der var jo ikke noe snilt da. Dere må jo leke sammen ellers så kan vi ikke være her» Tonje ignorerer utsagnet til Kaja og fortsetter å leke. Kaja ser på Cecilie og sier: «Kom, skal vi gå etter de andre?» Cecilie nikker og følger etter Kaja. I det Kaja og Cecilie kommer fram løper de tre jentene unna og gjemmer seg inni røret. Kaja og Cecilie følger etter og observerer jentene. Kaja forklarer jentene at hun og Elvira har blitt til små mus. Ronja blir oppmerksom på hva Kaja sier og svarer: «Åh! Har dere blitt til mus? Jammen da må dere si pip da». Jentene fortsetter og leke mens Kaja og Cecilie observerer en stund til. Kaja forklarer at Nå må de nesten gå tilbake til det store uteområdet fordi de snart skal spise mat.

Vedlegg 2

Vennskap på bekostning av andre barn

Elin (2 år) og Sandra (2 år) leker mye sammen i barnehagen og ser ut til å trives godt sammen. Det er ikke tilfeldig at akkurat de to leker sammen og de spør etter hverandre hvis den ene ikke er i barnehagen. En dag det er frilek ute etter lunsj leker Elin og Sandra sammen. De har funnet seg en plass på asfalten ute hvor det er grus på bakken og har med seg bøtter, spader og figurleker som er beregnet for sandkasse. De bytter på å hente grus som de tar med seg til plassen sin mens den andre passer på lekestedet. Solveig (2 år) observerer Elin og Sandra mens hun sirkler rundt leken deres. Elin og Sandra ignorerer at Solveig kommer nærmere og Solveig finner seg sin egen bøtte og spade. Hun setter seg ned i sandkassen like ved og leker litt for seg selv. Hun kikker stadig bort på Elin og Sandra. Etter en stund tar Solveig motet til seg og beveger seg bort til Elin og Sandra igjen. Denne gangen prøver hun å ta en av lekene til jentene. Elin svarer med å løpe unna slik at Solveig ikke får tak i leken og Solveig løper etter. De løper rundt og rundt i ring og Sandra observerer dette. Hun setter fra seg sine leker og blir med på løpingen mens hun smiler og ler. Etter en stund stopper Solveig opp, tramper i bakken og ser sint ut. Elin og Sandra stopper å løpe og går tilbake til leken sin. Solveig går med hodet senket bort til edderkopphusken og setter seg der alene.